

POLITIET

Notat

Unnt. off § 15.1

<i>Fra</i>	Politidirektoratet	<i>Dato</i>	27.10.2011
<i>Til</i>	JD/Politiavdelingen ved Knut Fosli	<i>Vår referanse</i>	11/2822
		<i>Saksbehandler</i>	
		<i>Telefon</i>	
		<i>Telefaks</i>	

Kopi til

Utkast til statsrådens redegjørelse 10.11

Årlig opplæring

Politihøgskolen har en rekke utdanningstilbud innen sivil krisehåndtering. Stabskurs har vært avholdt for 13 politidistrikt siden 2008. På disse kursene møter politimesteren med sin operative stab. Redningsledelsen deltar på deler av kurset og på øvelser. Neste år vil antallet kurs øke til 6 slike kurs. Politihøgskolen tilbyr årlige studier (fra høsten 2010) for operasjonsledere (24 gjennomført) og innsatsledere (188 gjennomført så langt) med plass til 24 studenter på hvert kurs. Det tilbys studie i beredskapsplanlegging (41 gjennomført så langt) med 24 studieplasser annet hvert år.

Politihøgskolen gjennomfører grunnkurs for krise- og gisselforhandlere, sist i 2006. Det gjennomføres årlige repetisjonskurs. Annet hvert år tilbys grunnkurs i bekjempelse av terrorhandlinger og kurs i livvaktjeneste. Kursene er tilpasset de behov som finnes for innsatspersonell i kategori 1 og 2 ved Oslo politidistrikt og PST. Årlig avholdes to kurs med 72 kursplasser for innsatspersonell i kategori 3.

Politihøgskolen vil tilby studier i strategisk analyse og strategisk kriseledelse i 2012.

Kategorier av innsatspersonell trener ulikt:

- Kategori 1 Polititjenestepersoner i Beredskapstroppen, ca 50 % av arbeidstiden.

- Kategori 2 Livvakter ved PST, og Oslo politidistrikt/DKP, ca 300 timer.
- Kategori 3 Polititjenestepersoner som trener 103 timer hvert år, inkludert våpengodkjenning.
- Kategori 4 Polititjenestepersoner som trener 40 timer hvert år, inkludert våpengodkjenning.
- Kategori 5 Polititjenestepersoner med 25 timer opplæring, uten våpengodkjenning.

For kategori 4 og 5 er det politimesteren som avgjør hvor mange polititjenestepersoner som skal gjennomgå årlig trening. Dette antallet vil variere fra år til år på grunnlag av de prioriteringer som politimesteren foretar. Politidirektoratet har besluttet at det landsbasis årlig skal trenes 800 tjenestepersoner som inngår i kategori 3. Samtlige politidistrikter har tjenestepersoner i kategori 3.

Opplæring av innsatspersonell foregår også gjennom årlige nasjonale øvelser som Tyr og Gemini, samt gjennom lokal øvelsesaktivitet.

Erfaringslæring

Politiets beredskap utvikles med basis i erfaringslæring.

Evaluerer er et viktig hjelpemiddel for å få kunnskap om effektivitet, måloppnåelse og resultater. Det er viktig at politiet jevnlig gjennomfører systematiske evalueringer for å kvalitetssikre egen håndtering av krevende hendelser. På bakgrunn av hendelsene 22. juli har politidirektøren iverksatt et omfattende evalueringsarbeid av politiets innsats.

I politiets evalueringsarbeid er hovedformålet å lære. Evalueringen konsentrerer seg om forhold som kan ha betydning for fremtidig oppgaveløsning. Den har ikke som formål og avdekke individuelle feil og finne synderbukker.

3.19 Særlig om begrepet responstid

Begrepet *responstid* er ikke klart definert for politiets del. Men i en undersøkelse fra 2008 ble responstid definert som: ”den tiden det tar fra politiet mottar melding om en hendelse til første politienhet er på stedet”. Definisjonen var avgrenset til politiets operative oppgaver i det daglige, og omfattet ikke henvendelser som politiet ikke rykket ut på. Politiets gjennomsnittlige

responstid ble på denne måten under ti minutter, i de tettest befolkede områdene. Dette mente POD var *akseptabel responstid*.

For ambulanse og brannvesen, er det definerte responstider for livreddende oppgaver. Dette er virksomheter som, i større grad enn politiet, har en etablert vaktberedskap. Politiets patruljer håndterer derimot fortløpende et bredt spekter av oppgaver, patruljering og forebygging mv. Derfor kan patruljen ofte være opptatt, og forhindret fra umiddelbar utrykning

Selv med en stor økning av antall patruljer, vil trolig norsk politi aldri kunne klare å oppfylle et krav om lik responstid i alle geografiske områder. De geografiske begrensingene vil uansett være en betydelig faktor for politiets responstid.

En eventuell differensiert responstidsgaranti, for eksempel 5 minutters responstid på 80 % av de alvorlige hendelsene i tettbebyggte strøk, vil få konsekvenser for dagens ressursramme. Patruljene står ikke i beredskap, de gjennomfører oppdrag kontinuerlig i hele politidistriktet.

Til pkt 3.20 – betraktninger rundt forbedringer allerede nå

POD vil se nærmere operasjonssentralenes tekniske mottakskapasitet på 112 – nødtelefonen, for å forsikre at det er tilfredsstillende linjer og apparater ved den enkelte operasjonssentral.

3.23 Særlig om politiets aksjon når ”skyting pågår”.

Bakgrunn.

Bakgrunnen for at politiet valgte å fokusere på skyting pågår, var erfaringer fra blant annet Finland og Canada. I de nevnte landene hadde de hatt hendelser på skoler/utdanningsinstitusjoner som hadde utfordret taktikken som frem til da hadde vært gjeldende. Gjennom et internasjonalt samarbeid mellom politiet i ulike land, ble det utarbeidet en plan for hvordan man i Norge skulle gripe dette an. De taktiske tilnærmingene i opplæringen er basert på erfaringer fra inn- og utland. Erfaringer fra kurs i Canada, Tyskland og Danmark har blitt brukt som referanse. I april 2009 var personell fra Politihøgskolen deltagere i den finske opplæringen av instruktører, sammen med deltagere fra en rekke EU nasjoner

Det ble iverksatt et samarbeid mellom Utdanningsdirektoratet og Politidirektoratet om hvordan sektorene best kunne forebygge samt forberede seg på slike hendelser i Norge. Det ble utarbeidet en veileder for formålet som er fulgt opp av øvelser.

Undervisningsopplegget ble introdusert i 2009 under vedlikeholdstreeningen for kategori 3-5. I løpet av 2009 gjennomgikk ca. 5000 tjenestepersoner trening i håndtering av hendelser ”skyting pågår”. Undervisningsopplegget er utarbeidet av Oslo politidistrikt v/Beredskapstroppen og Politihøgskolen, og består av leksjoner i:

- Teori om bakgrunnen og erfaringer fra andre land
- Teori om typiske trekk ved gjerningsmenn som hadde utført handlinger på skoler
- Teori om mental forberedelse
- Teori om taktikk sammenholdt med praktiske øvelser.

Etter introduksjonen har det i gjennom det årlige vedlikeholdsprogrammet vært øvelser på ulike scenarier som krever hurtig innsats fra politiets side.

Politiets plikter og oppgaver

Politiets ansvar og oppgaver innen de forskjellige beredskapsområdene vil variere, som for eksempel sørge for:

- livreddende innsats sammen med de andre nødetatene
- lede og koordinere innsatsen mellom nødetatene og andre aktører
- ivareta sikkerheten i innsatsområdet og iverksette sperringer
- forebygge straffbare handlinger
- sikre ro og orden

For at politiets innsats skal være effektiv er det utarbeidet et mest mulig enhetlig system for organisering og ledelse av politiinnsats. Et slikt gjenkjennbart system gir bedre forutsetning for å lykkes i samarbeidet internt, og i samvirke med andre. Innsats i en skarp aksjon er blant de mest krevende oppgavene politiet kan bli satt til.

Situasjonsvurdering

Forut for en aksjon er det nødvendig å foreta en situasjonsvurdering av den faktiske situasjonen. Dette er en fortløpende gjennomgang av den faktiske situasjonen; en løpende prosess fra oppdraget foreligger til operasjonen er avsluttet. Ved akutte hendelser som krever øyeblikkelig aksjon fra politiet, er det også nødvendig å foreta en løpende situasjonsvurdering. Dette for å få et mest mulig helhetlig situasjonsbilde, som danner grunnlaget for beslutningene som tas i forhold til situasjonen i øyeblikket. For å få til en vellykket koordinering og ledelse både i planleggings- og i gjennomføringsfasen, er det viktig å prøve å skape et felles situasjonsbilde. Å skaffe et riktig situasjonsbilde kan i mange tilfeller være krevende.

For at politiet skal ha størst sjanse for å lykkes må det gjennomføres en løpende risikovurdering for å identifisere mulige uønskede hendelser. I dette ligger det også vurderinger i forhold til å kunne lykkes med å kunne stoppe gjerningspersonen(-e).

Spesielt om ”skyting pågår”

Når melding om at skyting pågår i tett beferdet område, vil hensynet til liv og helse for tredjeperson være av avgjørende betydning for vårt valg av oppdragsløsning. En slik en akutt hendelse krever en hurtig innsats. Grunnlaget for politiets valg, vil være basert på en rask og tilpasset situasjons- og risikovurdering knyttet til oppgaveløsningen. Hovedmålet for politiet er rasket og mest mulig effektivt å stanse ugjerningen.

I 2008 utga Politidirektoratet Håndbok for innsatspersonell. Disse retningslinjene skal støtte og gi veiledning til innsatspersonellet i krevende oppdrag. Håndboka er et oppslagsverk som man lett kan finne fram i situasjoner som krever spesielle ferdigheter, hurtig handling og utøvelse av ledelse. I innledningen pekes det på at situasjonen, de stedlige forhold og de tilgjengelige ressurser er bestemmende for oppgaveløsningen.

Kapittel 5 i håndboken tar for seg spesielle aksjoner. Spesielle aksjoner kan både være forberedt innsats, og aksjoner som krever hurtig innsats. I tilfeller hvor skyting pågår, og det

går utover 3. person, er dette å anse som en hendelse som krever hurtig innsats. Dette scenariet er behandlet spesielt i håndboken for innsatspersonell.

I innledningen til dette avsnittet står følgende:

”Ved melding om at skyting pågår i tett beferdet område (innendørs eller utendørs) skal politiet gjøre alt for å stoppe gjerningspersonen(-e) så raskt som mulig, slik at uskyldig tredjepart blir minst mulig skadelidende. Politiet må derfor raskest mulig gjøre klar til å gå direkte inn i aksjonsfasen”.

Dette er viktig fordi:

- Lokaliseringsfasen vil formentlig kortes inn fordi lyder fra hendelsen samt løpende info fra publikum vil gi informasjon om oppholdssted.
- Observasjons- og isolasjonsfasen må prioriteres ned til fordel for direkte forsøk på pågrep av gjerningsmannen.
- Evakueringsfasen begrenses til de aller nærmeste områdene rundt gjerningspersonen(-e), som man fysisk kan anrope.
- En reell forhandlingsfase kan ikke gjennomføres, men politiet må aktivt prøve å få gjerningspersonen(-e) til å avslutte sine handlinger.
- Innsatsleder skal forsøke å benytte mannskaper med best mulig kompetanse i aller fremste linje under konfrontasjonen med gjerningspersonen(-e).

De overnevnte punktene er ment å være til støtte og veiledning for innsatspersonellens taktiske vurderinger og disposisjoner, og de er i overensstemmelse med de grunnleggende plikter og oppgaver politiet har (politiloven § 2 og politiinstruksen §§2-1, 2-2).

Bruk av skytevåpen

Bestemmelser som regulerer politiets bruk av skytevåpen finnes blant annet i politiloven § 6 annet og fjerde ledd, jf. våpeninstruksen § 16 og 19 – 21. I politilovens § 6 fjerde ledd finner man alminnelige regler for politiets adgang til å bruke makt ved løsning av politioppgaver, dersom dette er nødvendig. Politilovens § 6 annet og fjerde ledd følger prinsippene om nødvendighet og forholdsmessighet. Bestemmelsene i våpeninstruksen §§ 16 og 19-21 gir en mer konkretisering og normering av kravet til forholdsmessighet. De konkrete vilkårene for bruk av skytevåpen er regulert i § 19 annet ledd og § 21. Instruksens regulering av

forholdsmessighetsprinsippet er bygd opp slik at den i de praktiske og viktigste tilfellene stiller krav til situasjonen og utfallet som fryktes dersom politiet ikke får kontroll over personen(-e).

Opplæring i bruk av skytevåpen.

Alle studenter gjennomgår grunnleggende opplæring i bruk av politiets skytevåpen. Studentene gjennomgår skytetrening, scenaribasert trening i simulator, samt praktiske øvelser. For at studentene skal få vitnemål ved uteksaminering fra Politihøgskolen er det et krav at de har gjennomført pålagt undervisning i politioperative disipliner, samt bestått iht. fastsatte godkjenningsprøver for politiets skytevåpen.

Årlig vedlikeholdstrening for innsatspersonell

For innsatspersonell i kategori 1 til 5 gjennomføres årlig vedlikeholdstrening etter eget fastsatt program. Når det gjelder skytegodkjenning gjennomføres dette årlig for kategoriene 1 – 4. For kategori 3 - 5 utarbeides programmet av Politihøgskolen og godkjennes av politidirektøren.

Politiets ROS analyse

I samarbeid med Justisdepartementet, gjennomfører Politidirektoratet en Risiko- og sårbarhetsanalyse *"for å kunne identifisere områder som kan bidra til å heve politiets krisehåndteringsevne"*. Undersøkelsen er knyttet til det eksisterende trusselbildet og fremtidige utfordringer på beredskapsområdet.

Like etter at analysearbeidet var påbegynt, stod samfunnet overfor handlingene den 22.7. Politiets evalueringsrapport etter 22.7 vil, sammen med rapporten fra den regjeringsoppnevnte 22.julikommisjonen, være sentrale bidrag til ROS analysen. Gjennomføring av ROS analysen vil bli gitt høy prioritet, men slutføringen må sees i sammenheng med ferdigstillingen av 22.juli-kommisjonens rapport.

Med hilsen

Oddbjørn Mjølhus
sjefinspektør